

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	31 Gorffennaf 2018
Aelod Cabinet:	Y Cyngorydd Dafydd Meurig
Swyddog Cyswllt:	Gareth Jones, Uwch Reolwr Gwasanaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd
Rhif Ffôn Cyswllt:	34092
Teitl yr Eitem:	Adolygiad lefel adnoddau Gwarchod y Cyhoedd

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- 1.1. Fod y Cabinet yn derbyn yr adroddiad.
- 1.2. Fod y Cabinet yn cymeradwyo cyfeirio £70,000 o incwm presennol yr adran i gynyddu adnodd staffio er cyfarch gofynion gorfodaeth cyfraith bwyd yn unol a'r adroddiad ac felly'n caniatáu i'r Adran Amgylchedd:
 - wireddu un o'i gynlluniau arbedion arfaethedig (yn ymwneud ag incwm yn sgil trefniadau cau ffyrdd) yn gynnar (h.y. gweithredu yn ystod 2018/19 yn hytrach nac erbyn 2019/20).
 - gynhaefu £70,000 o incwm ychwanegol o'r cynllun arbediad hwnnw yn adrannol, ar gyfer gweithredu trosglwyddiad cyllideb parhaol er mwyn ariannu 2 swydd yn y gwasanaeth Gorfodi Cyfraith Bwyd.

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

- 2.1 Yn sgil archwiliad gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) yn Chwefror 2016, a'i harchwiliad dilynol yn Chwefror 2018, maent wedi codi pryderon ynglŷn â'r lefel o adnoddau sydd gan y Cyngor, er mwyn cyflawni ei wasanaeth gorfodi cyfraith bwyd o safbwynt hylendid a safonau bwyd. Ategwyd y pryderon hyn mewn llythyrau dilynol gan yr ASB ac mewn cyfarfod diweddar gyda'r Prif Weithredwr, Uwch swyddogion a'r Aelod Cabinet.
- 2.2 Rydym yn cydnabod pryderon yr ASB ac yn gwerthfawrogi ei pharodrwydd i'n cyngori ar ddarpariaeth y gwasanaeth gorfodi cyfraith bwyd wrth edrych i'r dyfodol. Er hyn, mae'n hanfodol ein bod yn edrych yn ofalus ar y lefel tebygol o adnodd ychwanegol sydd ei angen ar gyfer cwrdd â'r diffyg, yn ogystal ag edrych ar sut rydym am greu'r adnodd ychwanegol, heb fod yna sgil effeithiau annerbyniol pellach i'r Cyngor.
- 2.3 Gofynnir am benderfyniad oherwydd:

- Y risgiau posib i drigolion Gwynedd ac i'r Cyngor os nad ydym yn rhoi mesurau cadarnhaol yn eu lle er mwyn darparu adnoddau ychwanegol i geisio cyflawni'r gofynion cyfreithiol o safbwynt hylendid bwyd a safonau bwyd.
- Bod y sefyllfa sydd wedi codi o ran diffyg adnoddau yn bennaf gysylltiedig â'r toriadau sydd wedi ei gweithredu dros y blynyddoedd yng Ngwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd y Cyngor.
- Nad ellir cyfeirio adnoddau presennol o fewn y gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd nac ychwaith o adrannau eraill y Cyngor, er mwyn cyfarch y diffyg.

3. CYFLWYNIAD

Archwiliad yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB)

- 3.1. Mae'r pryderon yn ymwneud a diffyg adnoddau ar gyfer gorfodi cyfraith bwyd yn fater sydd wedi ei amlygu'n benodol yn sgil archwiliadau'r ASB yn Chwefror 2016 ac wedyn yn 2018, yn ogystal â gohebiaeth gan yr ASB ers hynny. Ceir cadarnhad o'r pryderon hynny yn y llythyr dyddiedig o'r 11 Ebrill 2018 gan yr ASB, a gyfeiriwyd at y Prif Weithredwr (Gweler atodiad 1).
- 3.2. Mae'r llythyr gan yr ASB (gweler atodiad 1) yn cyfeirio at Gynllun Gweithredu a gytunwyd gyda'r Cyngor yn dilyn ei archwiliad, oedd yn cynnwys 34 o argymhellion oedd angen i'r Cyngor eu cyfarch dros gyfnod penodol. Maent yn tynnu sylw'n benodol tuag at yr argymhellion oedd yn ymwneud a darpariaeth adnoddau ar gyfer ymgymryd â gwaith ymyriadau / archwiliadau yn y meysydd gwaith hylendid a safonau bwyd. Mae'r argymhellion penodol yn y Cynllun Gweithredu yn cynnwys:

Sicrhau bod nifer priodol o swyddogion awdurdodedig wedi'u penodi i gyflawni rheolaethau swyddogol hylendid bwyd a safonau bwyd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

Yn gysylltiedig a'r uchod mae dau argymhelliad pellach sydd yn nodi:

Sicrhau fod ymyriadau / arolygiadau hylendid bwyd yn cael cynnal ar yr amllder gofynnol a bennir gan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

Sicrhau y caiff ymyriadau / arolygiadau safonau bwyd eu cynnal ar yr amllder gofynnol a bennir gan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

- 3.3 Canlyniad i'r diffyg adnodd felly yw nad yw'r ymyriadau / arolygiadau ar gyfer busnesau bwyd Gwynedd, o safbwynt hylendid bwyd nac ychwaith safonau bwyd yn cael eu cynnal yn unol â'r amllder gofynnol.

4. RHESWM DROS YR ANGEN AM Y PENDERFYNIAD

Beth yw'r gofynion cyfreithiol mewn perthynas â gorfodi cyfraith bwyd?

- 4.1 Prif bwrpas y trefniadau o ran **hylendid bwyd** yw sicrhau bod bwyd a diod a werthir i'w fwyta a'i yfed gan bobl, syn cael ei gynhyrchu, ei storio, ei drin neu ei ddefnyddio yn y Sir, yn rhydd o unrhyw berygl i iechyd a diogelwch y defnyddiwr. Mae amlder yr ymyriadau / arolygiadau sydd angen eu cynnal ar fusnesau bwyd yn cael eu blaenoriaethu yn ddibynnol ar y categori risg sydd wedi ei ddynodi i'r busnes yn flaenorol. Mae'r amlder sydd yn ofynnol yn amrywio o ymyriadau / arolygiadau pob 6 mis i fusnesau sydd yn y categori risg uchaf (sef A), i strategaeth bob 3 mlynedd ar gyfer busnesau sydd yn y categori risg isaf (sef E).
- 4.2 Mae'r cyfrifoldebau o safbwynt **safonau bwyd**, yn ymwneud a sicrhau bod bwyd a gynhyrchir a / neu gwerthir oddi fewn i'r Sir yn cydymffurfio gyda gofynion cyfansoddiadol a labelu. Mae hefyd cyfrifoldeb ar y Cyngor i sicrhau fod busnesau bwyd yn darparu gwybodaeth gyflawn yn ymwneud ag alergau sy'n gynhwysion yn eu cynnyrch i gwsmeriaid. Mae amlder yr ymyriadau / arolygiadau yma hefyd yn cael eu cynnal ar sail categori risg y busnes sydd yn amrywio o amlder 12 mis (isafswm) ar gyfer categori risg A (y risg uchaf), i bob 5 mlynedd ar gyfer busnesau yng nghategori risg C (y risg isaf).

Sut y darparir y gwasanaeth gorfodi cyfraith bwyd yng Ngwynedd?

- 4.3 Darparir y gwasanaeth gorfodi cyfraith bwyd gan Uned Lles, Iechyd a Diogelwch y gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd (Adran Amgylchedd), gyda mewnbwn hefyd gan swyddogion yr Uned Safonau Masnach. Yn Ebrill 2018 roedd y Cyngor yn gyfrifol am orfodi gofynion diogelwch bwyd mewn 2,155 o fusnesau bwyd yng Ngwynedd.
- 4.4 Mae darparu'r gwasanaeth diogelwch bwyd yn cynnwys rhaglennu archwiliadau ymlaen 12 mis yn flynyddol ac ar gyfer 2018/19 mae 1067 o archwiliadau hylendid bwyd a 601 o archwiliadau safonau bwyd wedi ei rhaglennu. Yn ogystal â chynnal archwiliadau'n yn unol â'r rhaglen flynyddol mae'r gwaith hefyd yn cynnwys:
- Sefydlu cofrestr gyfredol o bob eiddo bwyd o fewn y Sir
 - Ail ymweld, lle bo angen yn dilyn archwiliadau sydd wedi ei rhaglennu
 - Ymchwilio i gwynion fod busnesau ddim yn cydfynd a'r gofynion perthnasol a gorfodi'r cyfraith bwyd lle bo angen (gall hyn olygu erlyn mewn rhai achosion)
 - Samplo bwyd a dwr fel than o archwiliadau busnesau
 - Delio gyda materion iechyd a diogelwch sydd yn codi o archwiliadau hylendid a safonau bwyd ac archwilio i achosion iechyd a diogelwch yn y gweithle
 - Archwilio i achosion o ddigwyddiadau sy'n gysylltiedig â dŵr ac afiechydon heintus, ar wahân i achosion o wenwyn bwyd
 - Awdurdodi sefydliadau bwyd penodol a goruchwylio eu trefniadau drwy ddilyn rhaglen archwiliadau penodol.
 - Cynnal y drefn sgorio hylendid bwyd yng Ngwynedd
 - Rhoi cyngor i fusnesau ac hyrwyddo diogelwch bwyd
- 4.5 Ar gyfer 2018/19 rhwng swyddogion yr Uned Lles, Iechyd a Diogelwch a'r Uned Safonau Masnach mae gyfystyr a 11.75 o swyddogion llawn amser yn cyfrannu tuag at y dyletswyddau sydd wedi ei nodi uchod. Pwysleisir fod y gwaith a wneir yn arbenigol gyda'r angen am gymhwysterau perthnasol er mwyn ymgymryd a'r gwaith.

- 4.6 Fel rhan o'r toriadau a weithredwyd yn sgil her Gwynedd yn 2016-17, penderfynodd y Cyngor dorri 2 swydd yn y Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd, oedd yn cynnwys Swyddog Gwarchod y Cyhoedd a Swyddog Iechyd a Diogelwch. Hefyd, yn ystod y cyfnod yma gadawodd un Swyddog Gwarchod y Cyhoedd ac apwyntiwyd swyddog yn ei le oedd angen hyfforddiant a chymwysterau perthnasol, er mwyn cyflawni'r holl ddyletswyddau diogelwch bwyd yn llawn.
- 4.7 Yr hyn mae'r gwasanaeth wedi ceisio ei wneud i liniaru sgil effeithiau colli staff yw blaenoriaethu'r gwaith ar sail risg, ac felly'r archwiliadau o fusnesau sydd yn y categori risg uchaf sydd wedi cael y flaenoriaeth. Mae'r gwasanaeth hefyd wedi ceisio cymhwyso a hyfforddi swyddogion mewn ystod o feysydd gwaith, er mwyn cynnig cyfleoedd i gydlynu archwiliadau hylendid bwyd, safonau bwyd ac iechyd a diogelwch ar yr un pryd os yn bosib. Y bwriad hefyd oedd ceisio cynnal unrhyw ôl groniad o archwiliadau oedd heb eu gwneud yn raddol dros 2 i 3 blynedd. Mae'r gwasanaeth hefyd yn anelu at fabwysiadu trefniadau cofnodi gwaith fwy effeithiol, drwy ddefnydd o dechnoleg allan yn y maes, fydd yn lleihau'r gwaith gweinyddu presennol. Rhaid nodi fod deddfwriaeth megis Deddf Sgorio Hylendid Bwyd (Cymru) 2013, a Rheoliadau Gwybodaeth am Fwyd (Cymru) 2014, wedi gosod byrdwn gorfodaeth sylweddol ychwanegol ar Gynghorau o safbwynt y gwaith sydd rhaid ei wneud yn y maes hylendid bwyd a safonau bwyd.
- 4.8 Er yr ymdrechion i geisio lliniaru sgil effeithiau toriadau staff, mae'n debyg bod effaith mwyaf y toriadau diweddar wedi ei gweld yn ystod 2017/18, gyda hyn yn cael ei amlygu mewn adroddiadau ar berfformiad y gwasanaeth diogelwch bwyd. Er ein bod wedi ceisio blaenoriaethu archwiliadau ar gyfer busnesau risg uchel, ac wedi cael adnoddau ychwanegol ym mis Chwefror / Mawrth 2018 i gynnal 35 archwiliad dros benwythnosau, roedd 8 archwiliad risg uchel hylendid bwyd heb ei wneud yn ystod 2017/18. Hefyd, roedd ôl-groniad o 73 busnes risg isel heb gael archwiliad yn ystod y cyfnod.
- 4.9 Erbyn hyn mae'r gwasanaeth yn adrodd ar fesuryddion perfformiad sydd yn edrych ar yr holl sefydliadau bwyd dros y flwyddyn (risg uchel a risg isel) sydd wedi derbyn archwiliad hylendid bwyd a safonau bwyd yn unol a'r gofynion o ran amllder. Y sefyllfa ar ddiwedd Mehefin 2018 oedd bod 212 allan o'r 243 oedd wedi ei rhaglennu wedi cael archwiliad hylendid bwyd, gydag ol-groniad o 45 o archwiliadau angen ei gwneud ar ben hyn. Gydag archwiliadau safonau bwyd, y sefyllfa diwedd Mehefin 2018 oedd bod 107 allan 135 o fusnesau wedi ei harchwilio, ond bod ol-groniad o 192 o archwiliadau dylid fod wedi ei gwneud llynedd ar ben hyn. O ran yr archwiliadau'n gyffredinol, nodir bod yr ASB yn hanesyddol wedi rhoi'r brif flaenoriaeth ar gynnal yr archwiliadau hylendid bwyd, er y nodir bod angen cwrdd a'r gofynion o ran archwiliadau safonau bwyd. Fel a nodwyd yn gynharach, rydym wedi ceisio mabwysiadu trefn lle gwneir archwiliadau safonau bwyd ar yr un pryd ag archwiliadau hylendid bwyd lle bo hyn yn bosib.
- 4.10 Credir fod y ffigyrau perfformiad o ran yr hyn mae'r gwasanaeth diogelwch bwyd presennol yn gallu ei gyflawni yn cyfiawnhau'r pryderon mae'r ASB wedi ei codi gyda'r Cyngor. Arweiniodd hyn at y cyfarfod gyda'r Prif Weithredwr, Uwch Swyddogion a'r Aelod Cabinet yn ystod mis Mai 2018 a'r llythyr dilynol ym mis Mehefin 2018 (Gweler atodiad 2) gan yr ASB.

Faint o adnoddau ychwanegol sydd ei angen i geisio cwrdd â gofynion gorfodi cyfraith diogelwch bwyd?

- 4.11 Pwysleisir mai prif bryder yr ASB gyda hyn yw nad oes gan y Cyngor adnoddau digonol er mwyn cwrdd â'r gofynion cyfreithiol yn ymwneud a hylendid bwyd yn bennaf, ond hefyd safonau bwyd (gan nodi'r gofynion ychwanegol ar y Cyngor yn sgil deddfwriaeth diweddar). Roedd yn hynod bwysig yn ein cyfarfod ym mis Mai 2018, ein bod yn rhoi ymrwymiad cadarn o'r bwriad i gyfarch y diffyg adnoddau staff, er mwyn dangos ein bod yn ceisio gweithio tuag gyflawni ein dyletswyddau statudol. Roedd hefyd yn bwysig nodi nad oedd cyfarch y diffyg adnodd am newid y sefyllfa dros nos ac y buasai hyn yn rhywbeth a fuasai'n digwydd yn raddol dros amser. Hefyd, rhaid nodi ei bod yn anodd rhoi amcan ar faint o adnodd oedd ei angen gan ei bod yn anodd rhagweld beth all godi o flwyddyn i flwyddyn, gan ystyried natur ac amrywiaeth mewn dyletswyddau'r gwasanaeth.
- 4.12 Yn dilyn asesiad o faint a pa fath o adnoddau y credir y buasai eu hangen, oedd yn cynnwys edrych ar batrymau a llwyth gwaith hanesyddol, y llwyth gwaith cyfredol a'r ol-groniad tebygol dros amser, credir bod angen adnodd staff parhaol o 2.25 o leiaf, gyda hyn i'w gyflawni dros amser drwy:
- Gyflogi 2 swydd newydd i gynnwys Swyddog Iechyd yr Amgylchedd a Swyddog Gorfodaeth (neu gyfystyr). Buasai hyn angen cyllideb ychwanegol barhaol o tua £70 mil. Nodir yn ystod y cyfarfod gyda'r ASB eu bod wedi amcanu y buasai'r Cyngor angen o leiaf £70 mil i fynd i'r afael a'r mater
 - Trefnu fod swyddog gorfodaeth presennol yn eistedd gradd meistr iechyd yr amgylchedd (yn cynnwys agweddau gorfodaeth rheolau bwyd). Mae hyn eisoes ar waith ac yn cael ei gyflawni o fewn cyllidebau presennol.
- 4.13 Er mwyn dangos ein ymrwymiad i geisio ymateb yn sydyn i bryderon yr ASB mae'r gwasanaeth eisoes yn ddiweddar wedi apwyntio swyddog iechyd yr amgylchedd (dros dro) am 12 mis, ond nid oes cyllideb barhaol ar gyfer hyn.
- 4.14 Rydym wedi cadarnhau'r uchod i'r ASB yn dilyn ein llythyr o'r 20 Mehefin 2018 (gweler atodiad 3) gan nodi ar yr un pryd y byddwn yn gofyn i'r Cabinet cyn diwedd Gorffennaf 2018, am gefnogaeth i ni allu cyfeirio cyllideb barhaol o £70 mil ar gyfer 2 swyddog ychwanegol i'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd. Nid ydym wedi derbyn ymateb gan yr ASB ar hyn o bryd.

Oes posib cyfeirio £70 mil allan o gyllideb bresennol Gwarchod y Cyhoedd?

- 4.15 Mae'n debyg mai'r man cychwyn o ran edrych ar adnodd ychwanegol yw ystyried os oes cyfleoedd i arall gyfeirio adnoddau allan o gyllideb bresennol Gwarchod y Cyhoedd. Credir mai'r man cychwyn gyda hyn yw ystyriaeth o beth yw natur gwaith y Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yn ei gyfanrwydd, faint o doriadau sydd wedi bod yn y gorffennol a beth yw'r adnodd staff cyfredol yn y Gwasanaeth.
- 4.16 Mae'r gwasanaeth yn rhan o'r Gwasanaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd ac yn cynnwys 3 Uned sydd yn ymwneud yn benodol a'r meysydd gwaith Gwarchod Cyhoedd sef Uned Lles, Iechyd a Diogelwch, Uned Safonau Masnach ac Uned Rheolaeth Llygredd a Thrwyddedu.

4.17 Mae natur gwaith yr Uned Lles, Iechyd a Diogelwch wedi ei egluro eisoes yn ogystal â'r ffaith fod yr Uned Safonau Masnach hefyd yn cyfrannu tuag at y dyletswyddau gwaith. Yn ogystal â chyfrannu tuag at waith diogelwch bwyd mae dyletswyddau statudol yr Uned Safonau Masnach hefyd yn cynnwys:

- Diogelu iechyd a lles y cyhoedd rhag arferion busnes sydd a'r potensial o fod yn niweidiol, drwy sicrhau fod busnesau manwerthu yn mabwysiadu a chynnal trefniadau sydd yn cydymffurfio a'r gofynion cyfreithiol sydd yn berthnasol i'w busnes. Y flaenoriaeth yw ceisio taclo arferion masnachu twyllodrus, gwarchod defnyddwyr bregus a gwella iechyd drwy swyddogaethau sydd yn cynnwys masnach deg, delio gyda sgamiau, diogelwch nwyddau, delio gyda nwyddau ffug, ymgymryd a gofynion pwysau a mesurau ac ati.
- Cynnal archwiliadau o sefydliadau sydd yn cynhyrchu, trin a dosbarthu bwyd anifeiliaid yn unol a gofynion yr ASB ac ymgymryd ac unrhyw gamau dilynol. Nodir yn Ebrill 2018 fod yna 1836 o'r busnesau hyn yng Ngwynedd gyda'r mwyafrif yn ffermydd. Mae trefn benodol wedi ei fabwysiadu gan yr ASB sydd yn cael ei gydlynu'r rhanbarthol, ar gyfer archwilio'r busnesau hyn sydd yn cynnwys targed ar gyfer y nifer sydd angen eu harchwilio'n flynyddol. Y targed ar gyfer 2018-19 ar gyfer Gwynedd yw 102 sydd i lawr o 130 y llynedd. Nodir y gall hyn newid o flwyddyn i flwyddyn – i fyny neu i lawr.
- Cynnal archwiliadau yn ymwneud ac iechyd anifeiliaid gan gynnwys delio gydag achosion yn ymwneud ag afiechydon anifeiliaid gan gymryd camau gorfodaeth perthnasol pan fo angen
- Delio gyda marchnadoedd a ffeiriau.

4.18 Mae'r gwaith mae'r Uned Rheoli Llygredd a Thrwyddedu'n ei wneud yn cynnwys y dyletswyddau statudol isod:

- Rheoli Llygredd – pwrpas y gwaith yw diogelu iechyd a lles y cyhoedd rhag arferion anniogel sydd yn cynnwys y dyletswyddau isod:
 - Archwilio achosion / cwynion yn ymwneud a llygredd a delio gyda hawlenni amgylcheddol gan gynnwys archwilio busnesau sydd gyda phrosesau diwydiannol, delio gyda cheir wedi ei gadael a rhoi cyngor arbenigol,
 - Monitro a rheoli llygredd aer a delio gyda materion tir wedi ei halogi
 - Ymgymryd â dyletswyddau'r Cyngor mewn cysylltiad ag iechyd cyhoeddus
 - Archwilio cyflenwadau dwr preifat i sicrhau eu bod yn cwrdd â'r safonau hylendid perthnasol
 - Ymgymryd â dyletswyddau gorfodaeth lle bo angen yng nghyd-destun y meysydd gwaith uchod
- Trwyddedu – pwrpas y gwaith yma yw cefnogi a gwarchod defnyddwyr, busnesau a chymunedau ac mae'r gwaith yn golygu prosesu ceisiadau am drwyddedau dyletswyddau gorfodaeth sydd yn cynnwys trwyddedu:
 - Meysydd carafanau
 - Tacsis (sydd yn cynnwys trwydded gyrrwr, car a gweithredwr).
 - Alcohol, Gamblo ac Adloniant (hyn yn cynnwys trwyddedau ar gyfer eiddo a digwyddiadau)
 - Sefydliadau cadw / gwarchod anifeiliaid
 - Busnesau sgrap metel

4.19 Nodir bod y 3 Uned Gwarchod y Cyhoedd yn darparu gwasanaeth statudol gyda phrif bwrpas y gwaith yn ymwneud a diogelu iechyd trigolion Gwynedd, ond gyda chefnogi busnesau hefyd yn elfen bwysig o'r gwaith.

4.20 Mae newidiadau sylweddol wedi bod i'r gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd dros y blynyddoedd, yn enwedig o ystyried y sefyllfa yn 2011/12 lle'r oedd yna Uwch Reolwr Gwarchod y Cyhoedd gyda 7 Uned a 7 Rheolwr Uned. Roedd y 7 Uned yn cynnwys:

- Hylendid Bwyd
- Iechyd a Diogelwch
- Llygredd a Difa Pla (Difa Pla wedi symud i'r Gwasanaeth Eiddo erbyn hyn)
- Trwyddedu
- Safonau Masnach (Manwerthu)
- Safonau Masnach (Diwydiant)
- Cefnogaeth Weithredol

4.21 Fel y gwelir, y sefyllfa gyfredol yw bod 6 o'r Unedau uchod wedi uno i greu 3 Uned sydd yn gwneud gwaith Gwarchod y Cyhoedd, gyda'r Uned Cefnogaeth Weithredol wedi uno gyda'r Uned Gefnogol Gynllunio i greu Uned Gefnogol ar y cyd ar gyfer y Gwasanaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd. Mae'r newid sylweddol sydd wedi bod yn strwythur y gwasanaeth dros 6 mlynedd diwethaf wedi gweld nifer o swyddi'n cael eu torri ac arbenigedd yn cael ei golli'n sgil hynny. Dangosir isod y newidiadau mewn niferoedd staff Gwarchod y Cyhoedd (sydd yn cynnwys staff Cefnogol) dros y 6 mlynedd diwethaf:

Blwyddyn	Nifer staff
2011/12	63.10
2017/18	42.80

4.22 Gwelir uchod bod oddeutu 20 o swyddi wedi ei thorri o'r Gwasanaeth dros y 6 mlynedd diwethaf sydd gyfystyr a 32% o doriad mewn nifer staff Gwarchod y Cyhoedd (hyn yn cynnwys staff Cefnogol). Mae'r toriadau mwyaf diweddar a weithredwyd yn 2016/17 (2 swydd barhaol) - wedi effeithio'n bennaf ar yr Uned Lles, Iechyd a Diogelwch, ond pwysleisir fod toriadau wedi bod ar draws waith y 3 Uned gyfredol dros y 6 mlynedd. Mae yna sgil effeithiau ar y 3 Uned oherwydd y toriadau sydd wedi ei gweithredu. Mae'n debyg bod yr effeithiau hynny'n cael eu hamlygu fwy yn yr Uned Lles, Iechyd a Diogelwch (a'r Uned Safonau Masnach sydd yn cyfrannu at waith diogelwch bwyd) oherwydd y pryderon sydd wedi ei datgan gan yr ASB.

4.23 Mae toriadau o 32% mewn lefelau staffio dros 6 mlynedd wedi effeithio ar wydnwch y 3 Uned Gwarchod y Cyhoedd, gyda hynny'n cael ei amlygu mewn cyfnodau o absenoldebau staff (gwyliau neu salwch), neu mewn cyfnodau lle mae achosion cymhleth sydd angen blaenoriaeth iddynt. Pan oedd yr Adran yn edrych ar gynlluniau arbedion posib yn ddiweddar, edrychwyd a'r holl Unedau Gwasanaethau'r Adran. Daethpwyd i'r casgliad y buasai toriadau pellach yn y 3 Uned Gwarchod y Cyhoedd, oherwydd natur y gwaith, y risgiau cysylltiedig a'r toriadau blaenorol, yn debygol o gael yr effaith fwyaf ar drigolion Gwynedd.

- 4.24 Os ceir £70 mil o adnodd ychwanegol ar gyfer y Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd, credir bod cyfle i nid yn unig gyfarch y diffyg adnoddau o ran y gwaith diogelwch bwyd, ond gall yr adnodd yma gynnig mwy o wydnwch i'r 3 Uned Gwarchod y Cyhoedd.
- 4.25 Gan ystyried natur gwaith y 3 Uned Gwarchod y Cyhoedd, y toriadau sydd wedi ei gweithredu dros y blynyddoedd, ni chredir bod posib cyfeirio £70 mil o gyllideb bresennol y gwasanaeth, heb gael effaith negyddol pellach ar y gwasanaeth a ddarperir. Mae gofynion ychwanegol ar y Cyngor yn sgil deddfwriaeth amrywiol sydd wedi dod i rym dros y 6 mlynedd diwethaf, ar ben y toriadau, wedi gwneud y sefyllfa'n hyd yn oed mwy heriol. Nodir bod trafodaethau wedi bod dros amser gyda'r Adran Oedolion, ond deallir nad oes capasiti yn eu gwasanaeth sydd yn delio gyda thai preifat i gyfarch y bwlch.
- 4.26 Gan ystyried yr amgylchiadau, gofynnir felly am gefnogaeth i gyfeirio £70 mil o incwm allan o un o gynlluniau arbedion yr Adran sydd yn ymwneud ag incwm cau ffyrdd, er mwyn cyfarch y diffyg adnodd. Nodir bod y strwythur ffioedd ar gyfer y cynllun arbedion yma wedi ei gytuno eisoes ac yn weithredol.

5. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- Cyfeirio'r £70 mil ar gyfer 2 swydd barhaol, sef Swyddog Iechyd yr Amgylchedd a Swyddog Gorfodaeth (neu gyfystyr) i'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd.
- Hysbysebu ac apwyntio cyn gynted ag y bo modd a rhoi trefniadau hyfforddiant yn eu lle.

6. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWDYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 6.1 Gweler yr atodiadau isod sydd yn cynnwys yr ohebiaeth a'r trafodaethau a fu rhwng y Cyngor a'r ASB dros y misoedd diwethaf.

7. BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Prif Swyddog Cyllid:

Roedd ein rhagolygon ariannol, fel y'i hadroddwyd i'r Cabinet ar 22 Mai 2018, yn darogan bydd bwlch ariannu erbyn 2019/20, oherwydd bydd arian grant y Llywodraeth yn debygol o fod yn annigonol i gwrdd â chwyddiant tâl a galw am wasanaethau'r Cyngor.

Felly, mae'n anochel byddwn angen darganfod ychwaneg o arbedion, ac mae'r Adran Amgylchedd wedi bod yn paratoi'n gydwobodol er mwyn cyfrannu tuag at y bwlch cyllido corfforaethol. Fodd bynnag, gwelir yn yr adroddiad gerbron fod angen cynyddu adnodd staffio rŵan, er mwyn cyfarch gofynion gorfodaeth cyfraith bwyd.

Y datrysiaid a gynhigir yma yw cynhaeafu £70,000 o incwm ychwanegol drwy wireddu cynllun arbediad 'incwm trefniadau cau ffyrdd' yn ystod 2018/19, ac ymrwymo'r £70,000 i gynyddu'r adnodd staffio gorfodaeth cyfraith bwyd. Cadarnhaf fod hynny'n ymarferol bosib, ond wrth gwrs bydd yn golygu

fod cynnyrch y cynllun arbediad perthnasol wedi'i ymrwymo'n barhaol, ac felly ddim ar gael i gyfrannu tuag at fwllch cyllido corfforaethol 2019/20.

Bydd y Cabinet angen ystyried y cyfiawnhad cryf am gynyddu'r adnodd staffio gorfodaeth cyfraith bwyd, gan gofio gallai ymrwymo'r arbediad / incwm £70,000 yma i'r Adran Amgylchedd olygu toriad mewn rhyw wasanaeth arall o'r Cyngor

Swyddog Monitro:

Mae'r ddyletswydd statudol i orfodi safonau bwyd dan Ddeddf Diogelwch Bwyd 1990 a Rheoliadau cysylltiedig yn gorwedd gyda'r Cyngor. Rhoddir arweiniad statudol yng Nghod Ymarfer Cyfraith Bwyd (Cymru) 2014 ynglŷn â sut i fynd ati i weithredu'r dyletswyddau yma. Gan ddal sylw at y gyfundrefn yma mae'r argymhellion yn yr adroddiad yn cefnogi cyflawni'r gofynion.

Atodiadau

Atodiad 1: Llythyr o'r 11 Ebrill 2018 gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd

Atodiad 2: Llythyr o'r 5 Mehefin 2018 gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd

Atodiad 3: Llythyr o'r 20 Mehefin 2018 gan y Cyngor